

Zbigniew Dziemianko

Organizacje pozarządowe w systemie bezpieczeństwa narodowego

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 2, 115-122

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zbigniew DZIEMIANKO

Wyższa szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

W demokratycznym państwie, podstawą na której opiera się państwo, to wolne i demokratyczne wybory, samorządność terytorialna oraz grupy dobrowolnie zorganizowanych obywateli.

Wolne i demokratyczne wybory pozwalają wyłować parlament i rząd. Wspólnoty lokalne są podstawowymi komórkami państwa zdolnymi do regulowania spraw lokalnych. Natomiast małe grupy społeczne, dobrowolnie zorganizowanych ludzi są podstawą każdego demokratycznego państwa.

Społeczeństwo może przybrać różne formy organizacyjne od organizacji niemających charakteru zarobkowego i realizujących cele o charakterze ogólnym do grup nacisku o wyraźnie sprecyzowanych interesach. Decydującym wyznacznikiem stopnia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego jest ilość, siła i realne możliwości działania inicjatyw społecznych oraz stopień rozwoju ich wzajemnych relacji.

Istnienie społeczeństwa obywatelskiego zakłada szeroką koncepcję obywatela, którego aktywność nie ogranicza się tylko do praw i obowiązków, ale współtworzy on świat wokół siebie. Czyni to najczęściej z innymi obywatelami tworząc organizacje obywatelskie - organizacje pozarządowe, zrzeszające w sposób dobrowolny ludzi, których podstawowym celem jest wzajemne niesienie pomocy oraz udzielanie niezbędnego wsparcia innym w różnych obszarach potrzeb (zarówno materialnych jak i niematerialnych).

Powszechnie przyjmuje się, iż w państwie demokratycznym organizacje pozarządowe stanowią jeden z trzech obszarów działania ludzi i instytucji.¹

Organizacje pozarządowe (ang. *non governmental organizations* - NGO) biorą swój rodowód z określenia *non-profit organizations*, *voluntary associations* oraz *third sektor* oraz *third sektor* (trzeci sektor). Określenie „III sektor” ma odróżnić ten typ organizacji od pozostałych dwóch sektorów, tj. administracji publicznej (sektor I) i organizacji nastawionych na osiągnięcie zysku (II sektor lub sektor *for-profit*, zwanego inaczej sektorem prywatnym).

Warto wspomnieć, iż argumenty teoretyczne, uzasadniające potrzebę istnienia i rozwoju instytucji pozarządowych można znaleźć zarówno w teorii ekonomii, jak i socjologii oraz politologii. Z ekonomicznego punktu widzenia sens działania organizacji typu non-profit uzasadnia się próbą urzeczywistniania przez nie potrzeb społecznych na tych obszarach, na których oba sektory (publiczny i prywatny) nie chcą lub nie mogą sprostać wytyczonym działaniom. Organizacje sytuują się między państwem a rynkiem i mają charakter instytucji uzupełniających, ale nie alternatywnych. Z punktu widzenia socjologii organizacje pozarządowe są wyrazem kolektywnego działania opartego na dobrowolności, spontaniczności oraz autentyczności potrzeb, które dzięki temu są zaspokajane. Wielość i różnorodność tych instytucji oraz ich uczestnictwo w realizacji pożytku społecznego, przyczynia się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, organizującego się dla wspólnych wartości i realizacji

¹ W. Kitter (red.): *Samorząd terytorialny w obronie narodowej Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa 2005, s. 165-166

wspólnych potrzeb. Z kolei na gruncie politologii organizacje pozarządowe – jako trzon społeczeństwa obywatelskiego – są zarówno zapleczem, jak i weryfikatorem oraz społecznym kontrolerem działalności politycznej

W literaturze polskiej istnieje kilka terminów na określenie organizacji pozarządowych. Do najczęściej stosowanych należą: organizacje typu non-profit, dobrowolne, niezależne, niekomercyjne, itp. Według przyjmowanych kryteriów organizacje te cechują się formalną organizacją, niezależnością od struktur państwowych, gospodarczych, samorządowych, działalnością na rzecz dobra wspólnego oraz zakazem podziału zysku między członków organizacji. Wyróżnione cechy wskazują na specyficzny charakter tej formy samoorganizacji społecznej. Podstawowy argument sprowadza się do stwierdzenia, iż celem organizacji pozarządowych nie jest przejmowanie władzy (chcą one pozostać jak sama nazwa wskazuje organizacjami pozarządowymi), co nie przekreśla wzajemnej ich współpracy z organami administracji publicznej. Ponadto organizacje pozarządowe kierują się zasadami i wartościami, do których zalicza się dobro wspólne, solidaryzm społeczny. Z tych względów ich działalność ukierunkowana jest na realizację celów pożytku publicznego. Na uwagę zasługuje również teza, iż organizacje te nie są instytucjami dochodowymi (motyw komercyjny nie jest podstawą ich działalności). Nie oznacza to, oczywiście, że nie mogą prowadzić działalności gospodarczej, jednak zysk musi być przeznaczony na cele statutowe.²

Działalność organizacji pozarządowych w Polsce określa Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r.³

Zgodnie z tą ustawą *organizacjami pozarządowymi są, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem że przepisów nie stosuje się do: partii politycznych; związków zawodowych i organizacji pracodawców; samorządów zawodowych; fundacji, których jedynym fundatorem jest Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego, chyba że: przepisy odrębne stanowią inaczej, majątek tej fundacji nie jest w całości mieniem państwowym, mieniem komunalnym lub mieniem pochodzącym z finansowania środkami publicznymi w rozumieniu ustawy o finansach publicznych lub fundacja prowadzi działalność statutową w zakresie nauki, w szczególności na rzecz nauki; fundacji utworzonych przez partie polityczne; klubów sportowych będących spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 2001 r. Nr 81, poz. 889, z późn. zm.).*

Pojęcie organizacja pozarządowa nie jest równoznaczne z pojęciem organizacja społeczna: np. związek zawodowy jest organizacją społeczną, lecz nie jest organizacją pozarządową.

Zapisy ustawy szczegółowo określają grupę zadań mających istotne znaczenie dla bezpieczeństwa, zarówno na szczeblu państwa jak i lokalnym oraz dla wielu różnych grup społecznych. Do tych zadań należy zaliczyć: pomoc społeczną oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym, kultywowanie i rozwijanie tradycji i świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej, bezpieczeństwa i porządku publicznego, upowszechnianie wiedzy i umiejętności na rzecz obronności, ratow-

² J. Blicharz: *Udział polskich organizacji pozarządowych w wykonywaniu zadań administracji publicznej*. Kolonia Limited 2005, s. 71-72

³ Dz.U. z 2003 r., Nr 96. poz. 873 z późn. zm.

nictwa i ochrony ludności oraz pomocy humanitarnej w sytuacjach klęsk, katastrof, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą.

Organizacje pozarządowe, fundacje i stowarzyszenia pojawiły się w Polsce w tym samym okresie, co w innych krajach Europy. Początkowo zajmowały się przede wszystkim działalnością charytatywną, później podjęły również działalność korporacyjną, kulturalną, edukacyjną i naukową oraz działalność związaną z propagowaniem idei rozwoju społecznego i społecznej solidarności oraz działalnością związaną z bezpieczeństwem państwa – przygotowaniem społeczeństwa do wojny.

W okresie dwudziestolecia międzywojennego działało w Polsce kilkadziesiąt organizacji pozarządowych działających na rzecz bezpieczeństwa państwa, które dzielono na:

- 1) Związki kombatanckie wchodzące w skład Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.
- 2) Organizacje przysposobienia wojskowego.
- 3) Towarzystwa wychowania fizycznego i społecznego.
- 4) Towarzystwa wychowania fizycznego i społecznego.

Do pierwszej grupy organizacji należała Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny została powołana w 1928 roku do prowadzenia szkolenia wojskowego, wychowania obywatelskiego i fizycznego. Skupiała związki rezerwistów i kombatanatów. Ważniejsze z nich to:⁴ Związek Legionistów Polskich; Związek P.O.W.; Związek Legionistów Puławskich; Związek Żołnierzy I Polskiego Korpusu Wschodniego; Związek Inwalidów Wojennych; Legia Inwalidów; Związek b. Ochotników Armii Polskiej; Związek Ociemniałych Żołnierzy; Związek Sybiraków; Legion Śląski; Związek Oficerów w s.s. Związek b. Uczestników Straży Kolejowej; Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej we Francji; Związek Osadników; Związek Murmańców; Związek Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania 1863; Związek Oficerów Internowanych; Związek b. Członków Straży Obywatelskiej; Związek b. Kurierów I Brygady Legionów Polskich; Związek b. Powstańców Śląskich; Związek Obrońców Lwowa; Związek Weteranów Powstań Narodowych; Centralny Związek Marynarzy Rezerwy; Związek Powstańców i Wojaków OK VIII; Związek b. Wojskowych Polskich w Belgii; Związek Legionistek Polskich; Związek b. Drużyniczek; Stowarzyszenie Peowiczek; Stowarzyszenie Strzelczyń 1912-1914; Związek Żydów Uczestników Walk o Niepodległość Polski.

Do drugiej grupy organizacji przysposobienia wojskowego należały: hufce szkolne przysposobienia wojskowego, hufce pozaszkolne przysposobienia wojskowego Związku Strzeleckiego, przysposobienie wojskowe specjalne: lotnicze, wodne, konne, kolejowe, radiotechniczne, geograficzne, elektrotechniczne, kobiet, pocztowe, leśne oraz narciarskie.

Do grupy towarzystw wychowania fizycznego i społecznego należały: Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”; Stowarzyszenie Katolickiej Młodzieży Męskiej; Stowarzyszenie Katolickiej Młodzieży Żeńskiej; Katolicki Związek Młodzieży Męskiej; Katolicki Związek Młodzieży Żeńskiej; Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet; Organizacja Młodzieży Pracującej; Związek Młodych Pionierów; Związek Młodzieży Ludowej; Związek Młodzieży Wiejskiej „Wici”; Legion Młodych; Y.M.C.A.; Rodzina Wojskowa; Stowarzyszenie Służby Obywatelskiej; Polski Biały Krzyż; Polski Czer-

⁴ Schemat Organizacji Komitetu Koordynacyjnego przy DOK I, CAW, akta W INO, I.300.68. 25

wony Krzyż; Związek Młodzieży Przemysłowej i Rękodzielniczej; Robotniczy Instytut Oświatowy im. Żeromskiego; Centralne Towarzystwo Ogrodów Jordanowskich; Straż Przednia.

Do towarzystw wychowania fizycznego i społecznego należały: Związek Polskich Związków Sportowych; Związek Dziennikarzy Sportowych; Centralny Akademicki Związek Sportowy; Centralny Związek Lekkoatletyki; Centralny Związek Piłki Nożnej; Centralny Związek Piłki Ręcznej; Centralny Związek Bokserski; Centralny Związek Atletyczny; Centralny Związek Tenisowy; Polski Związek Szermierczy; Polski Związek Hokeja na Lodzie; Polski Związek Hokeja na Trawie; Związek Towarzystw Kolarskich; Polski Związek Jeździecki; Polski Związek Łyżwiarski; Polski Związek Motocyklowy; Polski Związek Narciarski; Centralny Związek Pływacki; Centralny Związek Towarzystw Wioślarskich; Polski Związek Żeglarski; Polski Związek Kajakowy; Polski Związek Łuczników; Polski Związek Tenisa Stołowego; Polski Związek Sportów Głuchoniemych; Polski Związek Strzelectwa Sportowego; Związek Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych; Kobiety Klub Strzelecki; Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej; Aeroklub Rzeczypospolitej Polskiej; Centralny Związek WKS; Klub Kobiety „Sprawność”.

Wszystkie z wymienionych kilkudziesięciu organizacji pozarządowych zajmowały się przede wszystkim wychowaniem obywatelskim oraz w zależności od typu organizacji przysposobieniem wojskowym lub wychowaniem fizycznym. Ostatecznym celem każdej organizacji było wychowanie swych członków na świadomych obywateli państwa polskiego, kształtowanie postaw obywatelskich i patriotycznych. Nie można było w tej dziedzinie odrębnie traktować zagadnień wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego czy wychowania patriotycznego. Wszystkie one miały służyć potrzebom obrony państwa i wychowania obywatelskiego.

II wojna światowa oraz dominacja komunistyczna w latach 1945-1989 spowodowała ogromny spadek społecznej aktywności i co za tym idzie zanik społecznej działalności społeczeństwa polskiego. Część organizacji pozarządowych została zlikwidowana (ich majątki przejęło państwo), część włączono w ideologiczne struktury państwa.

Po roku 1989 r. organizacje pozarządowe przeżywają swój renesans, dzięki przywróconej swobodzie zrzeszania się i zakładania stowarzyszeń. Część organizacji z tradycjami sięgającymi okresu przedwojennego została restytuowana i podjęła swoją statutową działalność (np. Caritas Polska - duszpasterska instytucja charytatywna Episkopatu Polski, czy YMCA - Związek Młodzieży Chrześcijańskiej, organizacja apolityczna i świecka pracująca nad zaspokojeniem we współpracy z organizacjami, urzędami państwowymi i samorządami potrzeb społeczności lokalnych). Powstało wiele nowych fundacji i stowarzyszeń wychodzących naprzeciw problemom i potrzebom nowoczesnego społeczeństwa. Pojawiły się organizacje, których głównym zadaniem jest przeciwdziałanie skutkom plag społecznych, takich jak: bezdomność, alkoholizm i narkomania. Należą do nich m.in.: Stowarzyszenie MONAR przeciwdziałające zjawiskom patologii społecznej w środowisku rodzin, narkomanii, alkoholizmowi, bezrobociu, przestępczości nieletnich poprzez tworzenie centrów leczenia, sieci punktów konsultacyjnych, schronisk oraz prowadzenie akcji profilaktycznych i edukacyjnych, a także fundacja Biuro Służby Krajowej Anonimowych Alkoholików, Fundacja im. Brata Alberta zajmująca się osobami niepełnosprawnymi umysłowo (organizuje i prowadzi specjalistyczne placówki rehabilitacyjne i opiekuńcze, pomaga rodzinom z osobami niepełnosprawnymi).

W suwerennej Polsce organizacje pozarządowe zajęły się działalnością edukacyjną wśród młodzieży, tworząc niepubliczne szkoły lub fundacje wspomagające szkoły państwowe. Powstały fundusze stypendialne i programy pomocy skierowane do uzdolnionych, ale niezamożnych uczniów oraz tych, którzy chcą kontynuować naukę za granicą (Fundacja Nauki Polskiej, Polska Fundacja Upowszechniania Nauki, Fundacja Stefana Batorego). Na polskich uczelniach działają organizacje studenckie: Niezależny Zrzeszenie Studentów i Zrzeszenie Studentów Polskich, swoje przedstawicielstwa mają również studenckie organizacje o charakterze międzynarodowych (np. Europejskie Forum Studentów AEGEE czy AISEC - Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów Nauk Ekonomicznych i Handlowych). Wśród dzieci i młodzieży działają organizacje pozarządowe nawiązujące bezpośrednio do tradycji skautingu: Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP) i Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej (ZHR).

Wśród największych organizacji pozarządowych zajmujących się sprawami kultury trzeba wymienić: Fundację Kultury, Fundację im. Fryderyka Chopina oraz fundacje i stowarzyszenia działające na rzecz zachowania i promocji polskich dóbr kultury (np. zabytków, dzieł sztuki).

W Polsce działają też organizacje specjalizujące się w działaniach na rzecz ochrony praw człowieka (np. Helsińska Fundacja Praw Człowieka czy polski oddział Amnesty International), monitorujące przestrzeganie praw człowieka i obywatela w Polsce i działające na rzecz ochrony tych praw (w tym praw więźniów) w państwach uznawanych za niedemokratyczne.

Dużą grupę organizacji pozarządowych w Polsce tworzą organizacje proekologiczne, zainteresowane ochroną środowiska naturalnego i działalnością promocyjną takiego systemu gospodarowania bogactwami naturalnymi, który nie zakłóca równowagi ekologicznej (np. Fundacja „Nasza Ziemia” - polski koordynator akcji „Sprzątanie Świata”, Społeczny Instytut Ekologiczny, Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, Obywatelski Ruch Ekologiczny).

Ważną działalność prowadzi Fundacja ITAKA, poszukująca osób zaginionych i niosąca pomoc rodzinom osób uznawanych za zaginione oraz Polska Fundacja Pomocy Humanitarnej „Res Humanae”, która propaguje postawy humanitarne, pomaga osobom uzależnionym żyjącym z HIV i prowadzi hospicjum dla chorych na AIDS. Trzeba wspomnieć również Stowarzyszenie „Solidarni Plus”, skupiające się na pomocy terapeutycznej, socjalnej i prawnej osobom żyjącym z HIV i chorym na AIDS oraz ich rodzinom, i Stowarzyszenie na Rzecz Prewencji HIV/AIDS „TADA”, którego celem jest przeciwdziałanie zjawisku pedofilii i rozprzestrzenianiu się zakażeń HIV, działające wśród środowisk szczególnie narażonych na choroby przenoszone drogą płciową.

Wśród największych organizacji pozarządowych zajmujących się działalnością charytatywną trzeba wymienić takie, jak: Polski Czerwony Krzyż (członek Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycyca) – niesie pomoc wszystkim potrzebującym, pozyskuje honorowych dawców krwi, prowadzi Krajowe Biuro Informacji i Poszukiwań, zapobiega chorobom zakaźnym i cywilizacyjnym, bierze udział w międzynarodowych akcjach pomocy humanitarnej; Caritas Polska (organizacja charytatywna Kościoła Rzymskokatolickiego) - organizuje i koordynuje działania pomocowe za granicą i w Polsce i informacyjne; Polska Akcja Humanitarna - niesie pomoc ofiarom wojen i kataklizmów za granicą i w Polsce oraz uchodźcom, wspiera szkoły i ośrodki zdrowia w rejonach

dotkniętych ubóstwem, prowadzi akcje edukacyjne; Fundacja SOS – obejmuje opieką osoby zagrożone ubóstwem i społeczną marginalizacją, inicjuje i stymuluje akcje społeczne; Fundacja Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Organizacje społeczne pełnią też czasami funkcje administracyjną, zastępując administrację rządową w niektórych, ściśle określonych sferach życia publicznego. Np. Polski Związek Łowiecki, zrzeszający myśliwych, zarządza gospodarką łowiecką, wprowadza limity odstrzałów zwierzyny łownej, kontroluje przestrzeganie okresów ochronnych, prowadzi hodowlę i dokarmianie dzikich zwierząt. Polski Związek Wędkarski ma podobne zadania w zakresie połowu ryb słodkowodnych i wydawania odpowiednich zezwoleń.

Część organizacji pozarządowych przekształciła się w samorządy zawodowe, których autonomię gwarantują oddzielne ustawy. W korporacjach zawodowych zrzeszają się obowiązkowo np.: adwokaci, notariusze, lekarze i architekci. Organizacje te mają charakter obligatoryjny, tzn. każdy, kto chce wykonywać zawód podlegający prawom korporacyjnym musi spełniać warunki określone przez korporację. I w tym przypadku państwo przekazało organizacji pozarządowej część swoich uprawnień. Rozwiązanie to ma tę zaletę, że jest tańsze niż utworzenie specjalnej administracji rządowej i zgodnie ze standardami przyjętymi w demokratycznych państwach, przekazuje samym zainteresowanym prawo do decydowania o warunkach wykonywania tzw. wolnych zawodów.

Oddzielną kategorią organizacji pozarządowych są związki zawodowe, organizacje zrzeszające pracowników, najczęściej jednej gałęzi gospodarki.

W Polsce działają też organizacje pozarządowe o charakterze międzynarodowym. Część z nich (np. Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja im. Roberta Schumana, Fundacja Edukacja dla Demokracji, Fundacja im. Friedricha Berta, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności) wspiera polskie organizacje pozarządowe w budowaniu dialogu społecznego i społeczeństwa obywatelskiego w demokratycznej Polsce.

W dziedzinie nauki i techniki polscy inżynierowie i naukowcy współpracują ze swoimi kolegami w ramach takich organizacji pozarządowych jak: Międzynarodowy Instytut Oceanu Pacem in Maribus (IOIPM), Międzynarodowa Izba Żeglugi (ICS), Międzynarodowa Komisja Wielkich Zapór (ICOLD), Międzynarodowa Akademia Medycyny Lotniczej i Kosmicznej (IAASM), Międzynarodowa Federacja Mleczarska (IDF), Międzynarodowa Unia Astronomiczna (IAU), Międzynarodowa Unia Geograficzna (IGU), Międzynarodowe Stowarzyszenie Nauk Politycznych (IPSA), Międzynarodowa Komisja Naukowa Organizacji Pracy w Rolnictwie, (ICSMA), Międzynarodowa Unia Architektów (IUA), Międzynarodowa Federacja Geodetów (IFS), Międzynarodowe Stowarzyszenie Techników Laboratoriów Medycznych (IAMLT).

Do międzynarodowych organizacji kulturalnych współpracujących z polskimi organizacjami pozarządowymi lub instytucjami kulturalnymi należą m.in.: Międzynarodowa Rada Muzyki (ICM), Europejskie Stowarzyszenie Festiwali Muzycznych (EAMF), Międzynarodowy Instytut Teatralny (ITI), Międzynarodowe Stowarzyszenie Sztuk Plastycznych (IAA), Międzynarodowe Stowarzyszenie Krytyków Sztuki (IAAC), Międzynarodowa Federacja Klubów Filmowych (IFFS), Organizacja do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO), Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków (ICOMOS).

Na koniec III kwartału 2006 roku w Polsce w rejestrze REGON zarejestrowanych było 55.016 stowarzyszeń, 8.212 fundacji. Gdyby jednak chcieć oszacować

rozmiary całego sektora pozarządowego, do liczby tej należałoby dołączyć (dane REGON wg stanu na koniec III kwartału 2006 roku) około 15.000 ochotniczych straży pożarnych, 3.703 organizacji społecznych (komitety rodzicielskie, koła łowieckie oraz komitety społeczne), 18.523 związków zawodowych, 15.474 jednostek kościoła katolickiego, innych kościołów i związków wyznaniowych, 5.459 organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego oraz mniej liczne grupy związków pracodawców i partii politycznych.

Tak więc, jeśli chcielibyśmy traktować wszystkie wymienione tu typy podmiotów jako „trzeci sektor”, liczyłby on ponad 120 tys. zarejestrowanych podmiotów.⁵

Analiza doświadczeń polskich i zagranicznych wskazuje, iż organizacje pozarządowe mają możliwość współdziałania z siłami zbrojnymi na wielu płaszczyznach. Działania te mogą dotyczyć bezpośredniego wsparcia wojska w realizacji konkretnych zadań na rzecz, lub wspólnie z siłami zbrojnymi, lub też pośrednio, np. tworząc społeczną akceptację dla wojska, a także oddziałując na społeczeństwo oraz jego stosunek do spraw obronnych. Do podstawowych potrzeb udziału organizacji pozarządowych w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego Polski można zaliczyć:⁶

- przyspieszenie budowy społeczeństwa obywatelskiego jako koniecznego warunku wykorzystania szansy demokracji, w tym tworzenia bezpieczeństwa narodowego;
- powszechne włączenie i zorganizowanie społeczeństwa oraz wspieranie ich działań na rzecz bezpieczeństwa;
- pobudzanie aktywności społecznej w dziedzinie powszechnego bezpieczeństwa;
- tworzenie bezpieczeństwa społeczności lokalnych jako współczesnej podstawy bezpieczeństwa narodowego;
- tworzenie bezpieczeństwa indywidualnego;
- wsparcie organów i służb publicznych w budowie spójnego systemu bezpieczeństwa narodowego;
- monitorowanie i kontrolowanie działalności administracji publicznej w zakresie organizacji systemu bezpieczeństwa;
- skoordynowanie wysiłków podmiotów rządowych i pozarządowych w działaniach na rzecz bezpieczeństwa;
- włączenie i uznanie organizacji pozarządowych za liderów w pewnych obszarach bezpieczeństwa;
- włączenie wszystkich środków i zasobów będących w posiadaniu państwa dla sprostania współczesnym wyzwaniom i zagrożeniom;
- powszechną edukację dla bezpieczeństwa;
- wykorzystanie pozytywnych cech charakteru narodowego Polaków, w tym umiejętności organizowania się;
- wsparcie operacji sił zbrojnych w działaniach militarnych i niemilitarnych;
- tworzenie narodowych sił rezerwy;
- realizację konstytucyjnego obowiązku obrony ojczyzny;
- federalizację organizacji pozarządowych;

⁵ REGON-GUS, dane z września 2006 r.

⁶ R. Jakubczak, J. Flis (red.): *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*. Warszawa 2006, s. 337-338

- przestrzennego i kompleksowego monitoringu współczesnych zagrożeń jako warunku efektywnego przeciwdziałania im;
- zapewnienie ekonomiczności działań i ich efektywności.

Różnorodność organizacji pozarządowych sprawia, iż każda z nich, nawet najbardziej specjalistyczna, może zostać właściwie „zagospodarowana” w obszarze realizacji zadań obronnych. Przyniesie to satysfakcję nie tylko społecznikom, ale przyczyni się również do podwyższenia naszych możliwości obronnych, a tym samym wzmocni tak bardzo potrzebne każdemu człowiekowi poczucie bezpieczeństwa.

Sprostanie współczesnym wyzwaniom i zagrożeniom militarnym i niemilitarnym przez demokratyczne państwo wymaga nowoczesnej organizacji bezpieczeństwa narodowego, w której równorzędnie i wzajemnie się uzupełniając uczestniczą podmioty rządowe i pozarządowe.